

УДК: 338.242:331.101.6:330.341.1(477)

Я. В. Ромусік,
к.е.н., ДУ „Інститут економіки та прогнозування НАН України” (м. Київ)

ДИНАМІКА ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ДИСПРОПОРЦІЙНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ПОРІВНЯНЬ

У статті визначено конкурентну позицію України за показником продуктивності праці, окреслено чинники впливу на продуктивність праці країни та зроблено їх оцінку за рядом основних показників в контексті диспропорційності міжнародних порівнянь. Надано комплексні рекомендації щодо здійснення заходів сприяння підвищенню продуктивності праці для подолання критичних відставань від розвинених країн світу.

In this article the competition position of Ukraine on an index of the labour productivity is certain, factors of influence on the labour productivity of country is outlined and their estimation is done on basis of main indexes in the context of international comparisons disproportion. Complex recommendations refer to realization of measures of the labour productivity increase for overcoming of considerable lags from the developed countries of the world are given.

Ключові слова: продуктивність праці, диспропорції, інституційні чинники, структурні зміни, науково-технологічна діяльність.

Вступ. У системі індикаторів національної конкурентоспроможності продуктивність праці (ПП) займає перше місце. Від рівня і динаміки ПП залежать рівень і якість життя громадян, та соціально-економічний розвиток країни, формування її конкурентних переваг і позиція на світовому ринку, оскільки в результаті підвищення суспільної ПП підвищується кількість створених споживчих вартостей та оплата праці, економиться жива праця, що уречевлена в предметах і засобах виробництва, знижуються витрати, чим створюються передумови для підвищення конкурентоспроможності. Попри важливість даного показника для економіки країни, показник ПП виключено зі статистичної звітності, тому актуальним постає завдання визначення як самого показника, так і дослідження місця України в світі за цим показником.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням продуктивності праці на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях займалися відомі вітчизняні та закордонні вчені, зокрема: А. Лоулер, С. Мосс, Д. Синк, Ф. Тейлор, Ю. Одегов, С. Струмлілн, В. Єременко, Г. Куліков, Е. Лібанова, А. Ревенко та інші. В цих працях досліджено категорійний апарат, чинники впливу на ПП та механізми її підвищення, зв'язок ПП та економічного зростання країни і добробуту населення. У даному дослідженні визначено диспропорції України та країн світу за показником ПП та показниками, що характеризують чинники впливу на ПП, надано комплексні рекомендації щодо подолання диспропорцій за показником ПП України та розвинених країн світу та інституційними чинниками впливу, зокрема, структурними змінами в економіці та науково-технологічною діяльністю.

Постановка завдання. Враховуючи зазначене, мета статті – визначити диспропорції України та країн світу за показником ПП та надати рекомендації щодо подолання критичних відставань.

Основні результати дослідження.

Процеси глобалізації неоднозначно впливають на динаміку продуктивності праці (ПП), з одного боку глобалізація зумовлює поширення сучасних технологій та методів організації праці та виробництва, появу нових можливостей зайнятості, активізацію інвестицій в людський капітал, з іншого — глобалізація привносить значну диференціацію в розвитку окремих регіонів, експлуатацію дешевої робочої сили та структурне безробіття. Все це призводить до виникнення диспропорційності в розвитку між країнами та регіонами за окремими показниками та складовими їх економічної системи.

За статистикою Міжнародної організації праці (МОП) ПП у світі в цілому та за певними регіонами мала наступні диспропорції: розвинені економіки та країни ЄС перевищували світовий показник продуктивності праці в 3,4 рази; Центральна та Східна Європа, а також країни СНД — в 1,1 рази; країни Близького Сходу — 1,6 рази. За іншими регіонами показник ПП нижчий за загальносвітовий, зокрема: Східна Азія — показник нижчий за світовий в 1,9 рази, Південна Азія — в 3,3 рази, Південно-Східна Азія та Океанія — в 2,3 рази, Північна Африка — в 1,3 рази, у регіоні Латинської Америки та країн Карибського басейну показник ПП дорівнює загальносвітовому показнику [1]. Отже, констатуємо наявність значних світових диспропорцій за показником продуктивності праці.

Проглядається певна кореляція між рівнем продуктивності праці за країнами та рівнем доходу на душу населення. Так, перша десятка країн за рівнем продуктивності праці (2009 р.) за класифікацією IMD входить до перших 25 країн світу за рівнем доходу на душу населення за класифікацією Світового Банку (2008 р.). Такий аналіз дає підставу стверджувати, що одним з пріоритетів стратегії розвитку національної економіки має стати підвищення показника продуктивності праці.

В 2009 р. розбіжності України та першої десятки країн – лідерів за рівнем продуктивності праці погіршилися (за статистикою IMD World Competitiveness Yearbook). З 2006 по 2009 рр. Україна перемістилася в рейтингу з 38-го на 51-е місце за рівнем продуктивності праці і погіршила відповідний показник з US \$9,2 до US \$8,7 ВВП (ПКС) на одного зайнятого, на годину [2].

За іншим джерелом порівняння (статистика Міжнародної організації праці, Табл. 1) Україна в 2008 році відставала за показником ПП (ВВП(ПКС) на одного зайнятого) від старих країн-членів ЄС в 3,8-4,9 разів, нових країн-членів ЄС — в 2,2-3,8 разів; від інших країн світу (Великобританія, Ізраїль, Канада, США, Японія) — в 3,9-5,9 рази; від таких країн СНД, як Азербайджан, Білорусь, Казахстан — в 2-2,5 рази; відносно країн БРІК — Україна перевищує показники Китаю та Індії, але відстає від Російської Федерації (1,7 рази) та Бразилії (1,2 рази).

Таблиця 1. Продуктивність праці за країнами (ВВП (ПКС) на одного зайнятого, US\$, в постійних цінах 1990 р., 1980=100%)

Країни	Роки				
	1990	1995	2000	2007	2008
Україна	12,104	6,157	6,661	10,883	11,134
ЄС:					

Австрія	36,542	38,457	44,305	48,118	48,121
Фінляндія	33,899	39,411	44,587	50,838	50,560
Франція	44,897	47,902	51,311	54,931	55,052
Естонія	21,899	19,562	29,071	44,369	42,689
Німеччина		37,566	39,855	42,639	42,588
Угорщина	13,988	16,422	18,81	24,056	24,455
Італія	40,940	45,145	47,247	46,562	45,932
Литва	19,176	12,733	16,952	26,516	27,441
Норвегія	38,044	44,368	48,579	52,27	51,736
Польща	11,519	14,540	19,324	24,373	24,553
Іспанія	35,994	40,345	40,098	38,834	39,463
Швеція	33,126	37,929	42,911	49,548	48,987
БРІК:					
Бразилія	10,474	11,656	12,109	12,733	13,230
Китай	2,562	3,941	4,660	9,574	10,378
Російська Федерація	15,281	10,761	11,991	17,85	18,702
Індія	3,531	4,111	5,061	7,124	7,445
СНД:					
Азербайджан	9,019	3,869	5,371	21,501	23,58
Білорусь	14,248	10,842	14,63	25,168	27,547
Казахстан	18,873	11,462	13,692	21,969	21,988
Інші:					
Великобританія	35,069	39,996	44,657	50,989	51,697
Ізраїль	35,485	38,146	41,352	43,319	43,202
Канада	39,837	42,736	47,186	49,543	49,077
США	47,907	51,455	57,909	63,783	65,480
Японія	37,144	38,765	40,771	45,687	45,587

Джерело: складено за: [3]

Загалом по економіці України у 1995 році продуктивність праці, розрахована на базі ВВП та повної зайнятості (зайняті та самозайняті) скоротилася порівняно з 1990 р. майже вдвічі, а в 2009 р. вона ще не досягла рівня 1990 р. (79,7%). З 2000 по 2007 рр. ПП зросла в 1,6 рази, а за умов фінансової кризи даний показник погіршився до 1,5 раз (2009 відносно 2000 року) (Табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка продуктивності праці економіки України та її компонентів (1990 р. – 100%)

Рік	ВВП	Кількість зайнятих, %	Продуктивність праці на основі ВВП 2/3
1990	100,0	100,0	100,0
1995	47,8	93,3	51,2
2000	43,2	79,4	54,4
2001	47,2	78,6	60,1
2002	49,7	79,0	62,9
2003	54,4	79,3	68,7
2004	61,0	79,8	76,5
2005	62,7	81,4	77,1
2006	67,3	81,6	82,5
2007	72,6	82,2	88,3
2008	74,2	82,5	90,0
2009	63,3	79,4	79,7
2007 до 2000	168,1	103,5	162,3
2009 до 2000	146,5	100,0	146,5

Джерело: розраховано за: [4;5;6]

Не дивлячись на важливість підвищення ПП на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях для підвищення конкурентоспроможності країни, в Україні цій проблемі приділяється замало уваги. У Наказі Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 916 від 26.12.2008 р. визначено перелік та методику розрахунку показників ПП, однак самі показники виключено зі статистичної звітності.

Американська система дослідження ПП виділяє з-поміж усіх важливих інституційних чинників ПП найсуттєвіші, серед яких: дослідження та розробки, людський капітал та структурні зрушення в економіці. Така класифікація достатньо точно відображає основні складові впливу на показник ПП, з деякими доповненнями та авторськими модифікаціями можливо визначити наступні основні чинники впливу на ПП: „структурні зміни в економіці та макроекономічні пропорції”, „науково-технологічна діяльність”, „людський капітал” і „організація праці та законодавчо-правові гарантії”. У даному дослідженні сконцентруємо увагу на таких чинниках впливу на продуктивність праці, як структурні зміни в економіці та науково-технологічна діяльність.

Чинник I. Структурні зміни в економіці та макроекономічні пропорції

Підтвердженням висновків щодо неконкурентної технологічної структури промисловості України, що відображено в показниках продуктивності праці відносно інших країн світу, є структура експорту країни (Табл. 3) та технологічна структура реалізованої промислової продукції (Табл. 4).

Таблиця 3. Технологічна структура експорту товарів промисловості у зовнішній торгівлі України, %

Рівень технологій товарів, що експортуються	Роки	
	2007	2010
Експорт товарів промисловості,	100,0	100,0
в т.ч.:		
Низький рівень технологічності (low technology)	17,1	19,7

Середньо-низько технологічні (medium-low technology)	56,8	53,9
Середньо-високо технологічні (medium-high technology)	20,1	19,8
Високотехнологічні (high technology)	6,0	6,6

Джерело: [7]; Класифіковано та розраховано за: [8]

Технологічна структура експорту товарів промисловості України за 2007 та 2010 роки, що класифікована за методикою „Science, technology and innovation in Europe”, European Commission та розрахована на базі даних Державного комітету статистики України, відтворює внесок рівнів технологічності вітчизняної промисловості в структуру експорту країни. Визначено, що частка експорту продукції високотехнологічного та середньо-високо технологічного секторів у зовнішній торгівлі України товарами у 2010 році становила 26,4%, що майже на рівні докризового 2007 року (26,1%).

Таблиця 4. Технологічна структура реалізованої промислової продукції України, %

Рівень технологій товарів, що реалізуються	Роки	
	2005	2010
Всього реалізація промисловості, в т.ч.:	100,0	100,0
Низький рівень технологічності (low technology)	26,04	30,03
Середньо-низько технологічні (medium-low technology)	51,16	47,63
Середньо-високо технологічні (medium-high technology)	20,15	19,09
Високотехнологічні (high technology)	2,66	3,25

Джерело: Дані Держкомстату України, форма №1 –ПЕ; Класифіковано та розраховано за: [8]

За даними Держкомстату України (форма №1–ПЕ), у технологічній структурі реалізованої промислової продукції країни частка високотехнологічного та середньо-високотехнологічного секторів становить 22,3% (2010 р.) та 22,8% (2005 р.) (див. табл. 4).

Вищенаведені розрахунки технологічної структури експорту товарів промисловості та реалізації промислової продукції підтверджують висновки про домінування в промисловості країни переважної частки середньо-низько технологічних секторів.

Розрахунки за статистикою «Science and engineering indicators 2010», National Statistics Foundation (USA) свідчать, що частка ВДВ товарів high-technology індустрії світу в загальній структурі світової промисловості (2007р.) дорівнювала 13,7%, тоді як в Україні цей показник становив 5,3%, тобто був нижчим за загальносвітовий показник в 2,6 рази.

Домінування в структурі промисловості України товарів з низьким та середньо-низьким рівнями технологічності, неефективна організація виробництва та низька продуктивність багатьох виробництв часто не може витримати міжнародної конкуренції.

Структуризація інвестицій в основний капітал промисловості країни за технологічними секторами свідчить, що структура технологічних інвестицій значно покращилась (Табл. 5). Так, якщо у 2006 р. у високотехнологічний сектор промисловості спрямовувалось 3,2% інвестицій, то у 2009 р. — 5%, у середньо-високо технологічний сектор у 2006 р. було спрямовано 13,9% інвестицій, а у 2009 р. — 23,7%. Однак, даний розподіл інвестицій не є оптимальним для кардинального покращення структури промисловості щодо підвищення частки високотехнологічної продукції (інвестиції в сектори з низьким та середньо-низьким рівнями технологічності становили 83% від загального обсягу технологічних інвестицій у 2006 р. та 71,4% — у 2009 р.).

Таблиця 5. Технологічна структура інвестицій в основний капітал України, %

Інвестиції в основний капітал	Роки	
	2006	2009
Всього інвестиції, в т.ч.:	100,0	100,0
Низький рівень технологічності (low technology)	37,2	13,8
Середньо-низько технологічні (medium-low technology)	45,8	57,6
Середньо-високо технологічні (medium-high technology)	13,9	23,7
Високотехнологічні (high technology)	3,2	5,0

Джерело: [9]; Класифіковано за: [8]

Тенденції структурних змін світової економіки свідчать про постійне збільшення частки високотехнологічних галузей, що базуються на масовому використанні інновацій, результатів інтелектуальної праці та створенні нових знань, однак система ринкової самоорганізації сама не в змозі перемістити капітали, в тому числі з прибуткових сировинних секторів, у галузі з високими ризиками. Методи державного регулювання повинні взяти на себе цю функцію.

Структура підготовки кадрів повинна бути узгоджена з потребами економіки країни, тобто необхідно ліквідувати диспропорції попиту та пропозиції на локальних ринках праці. За даними Держкомстату кількість незайнятих громадян, які перебували на обліку у 2009 р. становила 2143,3 тис. осіб, тоді як рівень працевлаштування становив 32,8%; у 2010 р. відповідні показники становили 1847,4 тис. осіб та 40,3%.

Чинник II. Науково-технологічна діяльність

Певними характеристиками технологічного розвитку країни відносно інших країн, наявності відповідних диспропорцій, дієвості її інституцій за даним напрямком є міжнародні рейтингові оцінки.

У звіті про глобальну конкурентоспроможність (Global Competitiveness Report) Україна перемістилася з 65 місця (у 2008-2009 рр.) на 80 місце з 134 країн світу (у 2009-2010 рр.) за рівнем „технологічної готовності” («technological readiness») та з 66 на 80 місце в блоці „інновації та фактори модернізації” («innovation and sophistication factors»), в тому числі за інноваційною складовою з 52 на 62 місце [10].

За результатами дослідження рейтингу конкурентоспроможності країни (проводиться журналом Economist Intelligence Unit на замовлення Business Software Alliance (BSA) Україна посідає 56 місце з 66 країн за індексом конкурентоспроможності сфери ІТ (2008 р.) [11].

За інноваційним індексом EIU (складається Economist Intelligence Unit, що є структурою журналу Economist) Україна посідає 45 місце за прямими інноваційними витратами (зважена середня 5-ти показників: відсоток витрат на НДДКР у ВВП, якість науково-дослідної інфраструктури, якість ІТ та інфраструктури зв'язку, поширення широкосмугових мереж, освітній рівень і технічні навички робочої сили) та 78 місце за індексом інноваційного середовища (зважена середня 12-ти показників: політична та макроекономічна стабільність, інституційна система, регуляторне середовище, податковий режим, гучність ринку праці, відкритість для іноземних інвестицій, доступ до інвестиційних фінансових ресурсів, захист інтелектуальної власності) [12].

Всі вище перераховані міжнародні рейтинги представляють рівень національних інноваційних та науково-технічних досягнень (окремо та у складі комплексних індексів), що є сигналом для міжнародних інвесторів про доцільність вкладання коштів у даний регіон та індикатором для місцевих урядів про необхідність покращення рейтингу за тим чи іншим напрямком і прийняття відповідних заходів. Головна проблема для України – при наявності достатнього освітнього рівня — неможливість його подальшої повної реалізації, недієвість зв'язку науки та виробництва та нерозвиненість відповідної інноваційної інфраструктури.

Узагальнюючою кількісною характеристикою масштабів діяльності наукової і, якоюсь мірою, інноваційної сфер національної економіки є показник валових внутрішніх витрат на дослідження і розробки (Рис. 1), в ключових країнах-інноваторах він складає біля 2,5% від ВВП. В 2009 році в Україні питома вага витрат на НТР складала 0,86% ВВП відносно 1,9% ВВП (2008 р.) в ЄС-27 [13].

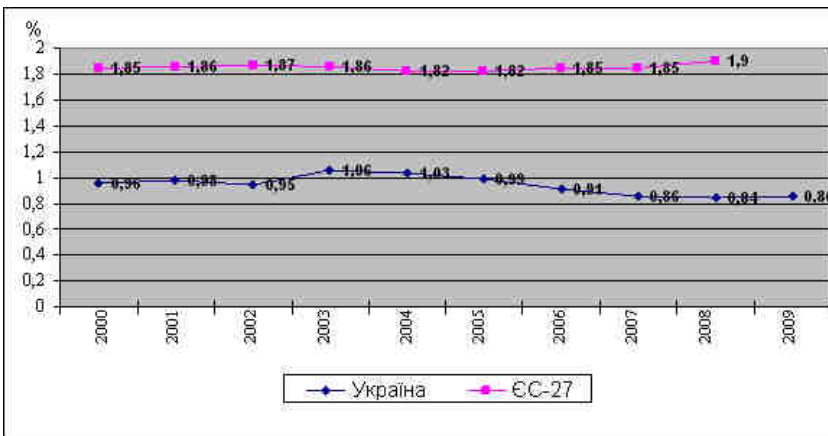

Рис. 1. Питова вага витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт, % у ВВП

Інший важливий показник інноваційного розвитку країни — *рівень фундаментальних досліджень*, а саме — *питова вага витрат на фундаментальні дослідження у ВВП*, що свідчить про загальний рівень інноваційних процесів в країні, їх відповідність тенденціям розвитку науки і технологій в провідних країнах світу. За даним показником Україна посідає 42-е місце серед 55 країн і значно відстає від країн — ключових інноваторів [13].

Аналіз *структурної частки інноваційно активних підприємств та підприємств, що впроваджували інновації* (Табл. 6) свідчить про зменшення активності підприємств щодо здійснення інноваційної діяльності у 2009 р. порівняно з 2000р. та з докризовим 2007 роком. Освоєння виробництва нової техніки спостерігається лише на кожному сьомому інноваційно активному підприємстві, а нової продукції — на кожному 2-3 підприємстві (2009 р.), що поступається рівню 2000 року і майже відповідає рівню докризового 2007 року. Також доводиться констатувати зниження *питомої ваги реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової у 2009 році порівняно з 2001 та докризовим 2007 роками* (Табл. 7).

Таблиця 6. Структурна частка інноваційно активних підприємств та підприємств, що впроваджували інновації*

	Кількість підприємств, шт.					Питова вага у загальній кількості промислових підприємств, %				
	2000	2005	2007	2008	2009	2000	2005	2007	2008	2009
Підприємства, що займалися інноваційною діяльністю	1 705	1 193	1 472	1 397	1 411	18,0	11,9	14,2	13,0	12,8
з них:										
виконували дослідження та розробки	436	317	376 (285-внутр., 144-зовн. НДР)	361 (267-внутр., 152-зовн. НДР)	324 (240-внутр., 137-зовн. НДР)	4,6	3,2	3,6	3,4	2,9
придбали нові технології	54	113	120	107	90	0,6	1,1	1,2	1,0	0,8
Підприємства, що впроваджували інновації	1 491	810	1 186	1 160	1 180	14,8	8,2	11,5	10,8	10,7
з них:										
впроваджували нові технологічні процеси	416	402	515	515	452	4,1	4,1	5,0	4,8	4,1
з них:										
маловідходні, ресурсозберігаючі та безвідходні	172	208	287	280	215	1,7	2,1	2,8	2,6	2,0
освоювали виробництво нових видів техніки	202	156	178	201	188	2,0	1,6	1,7	1,9	1,7

*Складено за: [13]

Таблиця 7. Основні параметри ефективності інноваційного розвитку економіки України*

Роки	Обсяг реалізованої промислової продукції, млн грн.	Питова вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	Питова вага витрат на технологічні інновації в обсязі реалізованої продукції промисловості, %
2000	182 718,3	...	0,96
2001	210 842,7	6,8	0,93
2002	229 634,4	7,0	1,31
2003	289 117,3	5,6	1,06
2004	400 757,1	5,8	1,13
2005	468 562,6	6,5	1,23
2006	551 729,0	6,7	1,12
2007	717 076,7	6,7	1,51
2008	917 035,5	5,9	1,31

2009	806 345,8	4,8	0,99

*Складено за: [13]

Отже, підсумки аналізу дозволяють зробити висновок про переважно звужений формат відтворення сфери науки і техніки в країні, що погіршився внаслідок впливу кризових явищ в економіці.

Висновки та перспектива подальших досліджень. Для пришвидшення зростання економіки в посткризовий період, суттєвого покращення показника продуктивності праці, скорочення диспропорцій країни за даним напрямком *необхідними є наступні заходи:*

– прийняття закону „Про довгострокове прогнозування, стратегічне планування і національне програмування соціально-економічного розвитку”, який повинен сприяти створенню довгострокової системи планування і прогнозування; розробка довгострокового прогнозу розвитку видів діяльності; визначення основних макроекономічних пропорцій та темпів приросту ключових показників, в тому числі продуктивності праці на перспективу;

– відновлення обліку продуктивності праці на макро-, мезоекономічному та регіональному рівнях для оперативного реагування на її зміни, створення системи індикативного планування з включенням даного показника;

структурні зміни в економіці та макроекономічні пропорції:

– ліквідація структурних диспропорцій в частині розподілення інвестицій в основний капітал за технологічними секторами та збільшення частки інвестиційних вкладень в основний капітал секторів з високим та середньо-високим рівнями технологічності, зокрема надання податкових пільг та гарантій для довгострокових інвестиційних вкладень та проектів;

– ув'язка податкових пільг з накопиченням реального капіталу, в тому числі у вигляді технологічних інновацій – чим більше господарський суб'єкт направляє кошти на виробниче накопичення, тим менші податкові утримання брати з доходу, що максимально зміцнить виробничу структуру економіки;

– перевищення темпів росту інвестицій в основний капітал над темпами росту ВВП країни;

– структурна перебудова промисловості за допомогою стимулювання попиту на продукцію інвестиційного призначення;

– покращення структури основного капіталу промисловості шляхом ліквідації диспропорцій у нагромадженні основного капіталу відносно інших країн світу за рахунок сприятливого інвестиційного клімату і скорочення експорту заощаджень; розвитку ринку лізингу;

– зменшення ресурсо- та енергоємності виробництва;

– ліквідація структурних диспропорцій відносно розвинених країн світу щодо структури промислового випуску та експорту, відповідне збільшення частки високотехнологічної продукції кінцевого виробництва та продукції з більшим вмістом доданої вартості; розробка та впровадження механізму відшкодування машинобудівним підприємствам витрат на інноваційне оновлення товарної номенклатури, котра є якісно новою для ринку;

– ліквідація диспропорцій в структурі підготовки кадрів та потреб економіки в кваліфікованій робочій силі;

науково-технологічна діяльність:

– передбачення таких форм державної підтримки інноваційної діяльності, як: податковий кредит, звільнення від оподаткування, державні гарантії, інноваційні гранти; для отримання державної допомоги передбачити умову фінансування інноваційної діяльності за рахунок власних коштів (створення інноваційного фонду за рахунок відрахувань з прибутку організації) як підтвердження інноваційної активності;

– застосування механізмів прямого і непрямого впливу на створення і впровадження нових технологій: імпорт техніки і технологій та збільшення видатків на науку і освіту;

– заохочення винахідницької та раціоналізаторської діяльності, створення структур передачі і трансферу технологій для комерціалізації винаходів як об'єкта права;

– контроль пріоритетних напрямів технологічного розвитку, які в подальшому стануть інноваційними точками росту, розподілення ресурсів через державні банки;

– введення відрахування частки дивідендів на модернізацію основних фондів;

– інтеграція науки і виробництва, відповідність експериментально-виробничої бази науки технологічній базі промислового виробництва;

– розвиток корпоративного венчуринга в цілях прискорення технологічних нововведень та швидкого реагування на зміни ринку;

– стимулювання виробничо-технологічної кооперації з країнами – світовими технологічними лідерами для адаптації економіки до технологічних змін у світовій економіці в сферах енергоефективності, біотехнологій, інформаційних технологій, що відображаються у масових виробництвах;

– створення ядра нового технологічного укладу на основі розповсюдження нанотехнологій, екологічно чистих виробництв, використання нових матеріалів і джерел енергії (альтернативна енергетика);

– формування територіально-виробничих кластерів, що мають власний експортний потенціал навколо вільних економічних зон та території пріоритетного розвитку.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі постає розробка системи моніторингу показників ПП країни на макро-, мезо- та мікрорівнях та обґрунтування рекомендацій щодо скорочення відставань за показником ПП та інституційними чинниками впливу на показник.

Список використаних джерел

1. Global employment trends : May 2009 update / International Labour Office. – Geneva : ILO, 2009. — С.15.
2. IMD World Competitiveness Yearbook. Режим доступу: <http://www.imd.org>
3. <http://kilm.ilo.org/KILMnetBeta/default2.asp>
4. Національні рахунки України за 2009 р.: Стат зб. / Державний комітет статистики України. — К., 2010.
5. <http://ukrstat.gov.ua>
6. Статистичний щорічник України за 2009 р. // Державний комітет статистики України. — К.: Техніка, 2010.
7. Зовнішня торгівля України товарами та послугами: Стат. зб. // Державний комітет статистики України. – К., 2010.
8. Science, technology and innovation in Europe 2010 edition / European Commission, p.134. Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-32-10-225/EN/KS-32-10-225-EN.PDF
9. Капітальні інвестиції у 2009 році: Стат. зб. / Держкомстат України.
10. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf
11. http://www.computerworld.com.ua/index_cw.php
12. Innovation: Transforming the Way Business Creates. — London: Economist Intelligence Unit, 2008. – P. 28-31.
13. Наукова та інноваційна діяльність в Україні 2009: Стат. зб. // Держкомстат. – К., 2010.

Стаття надійшла до редакції 20 травня 2011 року.

ТОВ "ДКС Центр"